

קול פהיכל

בס"ד, חודש ניסן ה'תשפ"ב • גליון 5

קול פהיכל:
077-2115136

לימוד עניני הפקדש והמצוות הנוהגות בזמן שיהיה קיים במהרה בימינו

אכילת קרבן פסח על השובע

הגאון רבי חיים מרדכי אוזבנד שליט"א ר"י "עטרת שלמה"
מתוך שיעור שיימסר א"ה בשלוחה 4 לקראת חג הפסח

[א] פסחים סט: תנן אימתי מביא חגיגה עמו בזמן שהוא בא בחול בטרה ובמוטע, ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה אין מביאין עמו חגיגה. ובגמ' א"ר אשי, שמע מינה חגיגת י"ד לאו חובה היא, דאי ס"ד חובה - תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה. ובמוטע מיהא מ"ט אתיא, כדתינא חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת תחילה כדי שיהא פסח נאכל על השבע. ופירש"י על השבע שיהו נהנין באכילתו ותיחשב להו עכ"ל. וכ"כ לעיל במתני' בד"ה ובמוטע, וכ"כ הרשב"ם לקמן דף ק"ט ב' ד"ה כגון 'רש"י' לאכל בסוף על השבע וכן כל קרבנות כדכתיב למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין עכ"ל וכ"כ רש"י דפ"א ד"ה אין מפטירין ע"ש. ובירושלמי (פ"ו ה"ד): תני חגיגה הבאה עם הפסח היתה נאכלת תחילה כדי שיאכל הפסח לשובע. (ומקשינן) ולא יאכל לשובע, (ומשינינן) ר"י ב"ר בון בשם ר"י בר דסיי, שלא יבוא לידי שבירת עצם. ובאמת בתוס' ד"ה לאו 'אומר ריב"א' דמשמע בירושלמי הא דפסח נאכל על השבע היינו מדרבנן גזירה משום שבירת עצם, שאם לא היתה באה על השבע מתוך שהוא רעב לאכול הבשר שסביב העצמות היה בא לידי שבירתו, ע"כ. וצ"ב מדוע רש"י ורשב"ם נטו מדברי הירושלמי.

ויש לפרש דעת רש"י ורשב"ם, דמשמע להו בגמ' דעיקר מה שמביאין חגיגת י"ד הוא כדי שיאכל הקרבן פסח על השבע, א"כ להבבלי הוא דין בפני עצמו, ודלא כהירושלמי שמפרש עיקר הבאת הקרבן בשום שבירת עצם.

(ובאמת לטעם הירושלמי קשה מה בין מרובה למוטע וכן הק' בח' רבנו דוד לקמן דף ק"ט ב' ד"ה ושמואל). אבל הירושלמי פירש דהבאת החגיגה הוי מצוה בפ"ע ולא משום שובע, וכמ"ש הרמב"ם פ"י מהל' ק"פ ה"ב: כשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים כו' וזו היא הנקראת חגיגת ארבעה עשר, ועל זה נאמר בתורה ונבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר עכ"ל. ומבואר דהוא מצוה בפ"ע. (ומה שאין מביאין אלא במוטע כתב שם הרמב"ם בזה"ל אימתי מביאין עמו חגיגה זו בזמן שהוא בא בחול ובטרה ובמוטע, אבל כו' או שהיו הפסחים מרובים אין מביאין עמו חגיגה, ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד ע"כ. היינו דאינה חובה, וע"כ אין עושים אותה היא שיש פסחים הרבה, שהרי אין זמן גם להקריב חגיגה).

ודעת הרמב"ם ע"כ, דבפ"ח מהל' ק"פ ה"ג כתב: מצוה מן המבויח לאכול בשר הפסח אכילת שובע לפיכך אם הקריב שלמי חגיגה בארבעה עשר אוכל מהן תחילה ואחר כך אוכל בשר הפסח כדי לשובע ממנו, ע"כ. ומבואר הדדן לאכול חגיגה תחילה הוא דין תורה, ולא גזירה משום שבירת עצם, וכן מבואר מדברי בסהמ"צ מצוה נ"ו וז"ל: 'אלא הוה' מאן שהפסח נאכל על השבע, ואין מצוה ומורו נאכלין על השבע לפי שיעקר המצוה אכילת הבשר כמו שאמרן ואכלו את הבשר בלילה הזה, והמורו נגזר אחר אכילת הבשר עכ"ל, הרי דדין על השבע הוא דין תורה, מדהוכיח ממנה לעיקר המצוה דאורייתא, ובדעת הרמב"ם א"א לומר כש"כ

עבודת קרבן פסח

יצירת הקשר עם הקב"ה

הגאון רבי אפרים רוטשילד שליט"א מראשי ישיבת "תורה בתפארתה"
מתוך שיעור שיימסר א"ה (בשלוחה 3) לקראת פרשת שקלים

סיפור יצי"מ בלימוד הלכות קרבן פסח

[א] בטור ס' תפ"א, ומנהג פשוט הוא שלא לשנות יין אחר אפיקומן, ופי"ר יונה טעם למנהג לפי שחייב אדם לעסוק כל הלילה בהלכות פסח וביציאת מצרים ולספר בנסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתחטפו שינה ואם ישתה ישתכר, והכי איתא בתוספתא חייב אדם לעסוק בהלכות פסח וביציאת מצרים כל הלילה והוה ששינו מעשה בר"א ורבי יהושע שהיו מספרים ביציאת מצרים כל הלילה וכו', ע"כ, וכ"פ בשו"ע שם. ומש"כ דחייב לעסוק בהל' פסח הכוונה עשיית ואכילת הקרבן פסח, והוא פלא, דאין יוצא בזה מצות סיפור יציאת מצרים, ואי משום נשלה פרים שפתינו, היכן מצאנו שחייב בזה כל הלילה, וגם מוזכר בפוסקים בנשימה אחת עם סיפור יציאת מצרים, ומבואר שהיא אותה ההלכה, והלא דבר הוא.

במה חשובה הפסיחה מכל ניסי מצרים, ולמה היא שייכת למהלך הגאולה

[ב] והנה קרבן פסח, שמו מעיד עליו שהוא על שם הפסיחה שפסח ה' על בני בני" נגפסו את מצרים ואת בתיו הציל, וכן מבואר בפסוק פסח וכו' ודריש ר"ג בהגדה פסח שאנו אוכלים על שום מה וכו'. ולפי"ז לכאורה לא שייך הקרבן לעצם היציאה והגאולה ממצרים, אלא הוא בא על נס צדדי, שניצל בכורינו בעת שניגפו בכורי מצרים. א"כ צריך ביאור מה שייכות אכילתו עם אכילת המצה והמרור שענינם על שם השיעבוד והגאולה עצמה, ולמה נקרא כל החג המצות על שמו [מגילה דף ל' ב.]. ובלא"ה צריך ביאור במה זכה הנס של הפסיחה עד שאנו מקריבים על שמו קרבן בכל שנה ושנה, והיא אחת משתי מ"ע היחידות שעל מניעת עשייתן יצייים כרת, ולמה חשוב יותר מכל החסדים והנפלאות שנעשו באותו הזמן.

החיידוש שבהצלת ישראל במכת בכורות

[ג] ובאמת תמורה הקדמונים למה הגדילה התורה את החסד הגדול של הצלת בכורי ישראל עד שנצטוו על הפסח, ומצוות קידוש בכורי אדם ובהמה, ופרשיות התפילין, וגם הוצרכו לזה לזכויות מיוחדות, כגון הדם על המשקוף ועל המזוזה. ובכלל מהיכי תיתי שימותו גם בכורי ישראל מאחר שאינם מחויבים באותה מיתה, מאי שנה הצלת הבכורים מכל המכות שלא היו על ישראל, והלא יותר מזה אמרו כשהיה שותה הישראל והמצרי זה היה שותה דם וזה היה שותה מים. ופירשו בזה המהר"ל בגבורות השם פ"ס ובעל המשמש נסים, דחלוקים שאר המכות שלא היו ע"י הקב"ה אלא ע"י מרעה"ו וע"י שאר האמצעים של ההנהגה, ובהו כבר נקבע בתחילת הבריאה שכל המערכות

דבר המערכת

הצפייה האמיתית

בית המקדש! זה אמיתית! איך לא חשבנו על זה? ... באמצע הספוג'ה?!

עשרות אלפי יהודים מכל רחבי הארץ פוקקים את הכבישים לכוון ירושלים. "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך". הרחבת הקלה מופעלת בכיוון אחד. יהודים מכל רחבי הארץ מכל העדות והחוגים באחדות נפלאה. אין אהנו והם. כולם חייבים לבוא לסעוד על שולחנו של מקום ולאכול כזית מקרבן פסח משולחן גבוה. לשאול את אבא, אבינו שבשמים מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות... הלילה הזה כולו צלי! מה זכינו דווקא אהנו?

עולים ההרה לבנות מזבח. "ארחץ בניקיון כפי ואסובבה את מזבח ה'". מטפסים בשער המוגרבים, בגשר שתמיד הסתכלנו עליו בעיניים של איסור כרת. היום המצוה להיפך. כרת למי שלא יבא ויקריב!

התכנית המקורית היתה לערוך את ליל הסדר עם כל המשפחה המורחבת אצל הדוד בדירתו החדשה בברכפלד, ולהסב על הספה הענקית שלו - רבות מחשבות בלב איש, עכשיו 'ניאלץ' לאכול על איזה שטיח ע"ג קרקע הר הבית [עליות לא נתקדשו] ולאכול עם יריבים שחורות לבקש עזרה בלליות הכשב ממומחים המבינים בעל האש... [זה לא מנגל רח"ל, זה קרבן פסח קדוש!] בכלים חד פעמיים [כדי שלא יבלעו בליעת קדשים והיו נותר].

ישנם שהיו מעדיפים לצאת בדרך רחוקה, כדי לא להתחייב בכל העסק. אך השכל גובר על הרגש. "ונתתי לכם כן חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם ועשיתי את אשר במשפטי תלכו" שגון החול הולך והולך, קרבן פסח הינו חיוב על אנשים וטף, ובכרת רח"ל. גם הילדים עולים ובאים לראות במחזה הנדיר של בנין המזבח גדול המימדים משהו בגובה 2 קומות - אך הסדרנים מטעם בית דין לא מרשים. אין מנטלים תינוקות של בית רבן אפי' לבנין בית המקדש. וגם בבין הזמנים!... שועטים לכיוון מקוואות הטהרה, הנפתחות חנים לכל. מי מדבר עכשיו על כסף? מטבילים את הבגדים, את העגלים החדשות וגם את השטר"מלאך. אין ברייה. המשך בעמ' 3

דבריהם הם זכרונם - מרן שר התורה זכר צדיק לברכה

מאת נכדו הגאון רבי ישעי' כהן שליט"א • מראשי ישיבת עטרת יוסף • נמסר בשלוחה 3 ככלות הישבעה

כמה שמועות ששמעתי מרבינו הנורא, שר התורה זכר צדיק לברכה, שיהיה לעילוי נשמתו.

תחיל בדבר הלכה הנוגע לעניני דיומא. אמר לי רבינו, ששאל פעם את חמי מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, במשנה בשקלים (פ"ו מ"ד) 'בהמה שנמצאת מירושלם ועד מגדל עדר ומכמדתה לכל רוח, וכיבם עולות, נקבות וחי' יהודה אומר הראוי לפסחים פסחים'. הרמב"ם בפיהמ"ש מחדש, שכוונת דברי ר"י שהמוצא יקריבנו לעצמו, ושאל רבינו את חמי זצוק"ל, שהרי בפסחים (דף ע"ט). איתא בגמ' שר"י סובר שאם אין אחד מן המנויים הראשונים על הקרבן ה"ז פסול. וא"כ איך כאן האדם שמצא את הקרבן יכול להקריבו לפסחו, הרי אין את העלים הראשונים עליו.

והגרי"ש זצוק"ל חשב, אכ"כ שאל את רבינו, ומה אתה אומר על זה? והשיב, שנראה לו שדין המנינו על הק"פ חל רק בער"פ - וכל המנינו שנתמנו עליו קודם ליל אינו נתפס, כיון שתפיסת המנינו היא רק ביום י"ד. א"כ מה שר"י אומר שצריך שיהא עליו אחד מן המנויים הראשונים, הכוונה היא שמי שהיה מניו עליו ביום י"ד שאז חל המנינו, אבל מי שהיה מניו עליו קודם י"ד - לא נתפס המנינו. מרן הרב אלישיב השיב שצריך ראייה לדברים אלו, וצריך לעיין בזה, ע"כ.

לאחר זמן, דיברתי שוב עם רבינו על הענין, ואמר לי רבינו שדברי הרמב"ם בפיהמ"ש הם תמוהים מאוד. ונראה שהיו לו הוכחות שהמנינו חל גם לפני יום י"ד, ומשום כך הניח את מה שתירץ בתחילה ונשאר בקושיא על דברי הרמב"ם.

כמה מהשמועות ששמעתי מפי רבינו בענין הגאולה העתידה. הוא היה רגיל לחזור על מה ששמע מהחזו"א על הגמ' בסנהדרין (ז"ז). 'במוצאי שביעית בן-דוד בא' שהכוונה היא שאם ישמרו שביעית את המוצאי שביעית ב"ד בא - ורק אז נגאלין. כך גם הדפים בהקדמה ל'דבר אמת' חלק ד'.

בתקופה שהיה ביזוי חכמים גדול, ראה רבינו בזה סימן לגאולה, והיה מביא את הגמ' בכתובות (ק"ב): 'דור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים' ופירש"י 'הרבה מסטינים ומלמדים חובה יעמדו עליהם'. ואמר כמה פעמים שמישח נמצא מאחורי הדלת - על כד כ"ך ראה ראה חכם סימני גאולה.

כידוע שהיה רבינו מאוד חזיר בתקוה לגאולה ושאהנו ממש על הסף. הקב"ה יעזור שהוא באמת יהיה מליץ יושר לפני אבינו שבשמים לעורר זכויות על עמ"י שתבוא כבר הגאולה השלמה במהרה בימינו, ואז נזכה להתראות אתו בתחיית המתים, לעבוד בבניהמ"ק. ונזכה עוד השנה לאכול מן הובחים ומן הפסחים בס"ד, אמן.

עבודת קרבן פסח - המשך

כפופים ומשועבדים לצדיקים ולשלמים, כמו שנבקעו המים לר' פנחס בן יאיר וכמו שאמר ר"ח בן דוסא מי שאמר לפני שידלק יאמר לחומץ שידלק, וכהא דאיתא בתענית דבשבבותיה דרב לא הוויא דברא, וכש"כ שעל פי דבורו של משה אין פלא במה שהיארו נעשה לזה דם ולזה מים, וגם מצד עצמם מרוממים שיאל שיהם בני האבות מכל מזל וכל טבע, ולכן בקל יצאו משליטתם. משא"כ מכת בכורות שאמר בה אני ולא מלאך וכו', אלא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, לכן בזה אין פליטה ואין מנוס, ומכיוון שמידת הדין צווחת 'הללו עובדין ע"ז והללו וכו' - השופט כל הארץ לא יעשה משפט; על כן הוצרכו במכת בכורות למעשים מיוחדים כפי שהמציא להם בוראם ברוב חסדו וטובו, כדי שיהיו ראוים להנצל אף ממכה שנעשתה ע"י יתקרב והנה אף כאן.

ההצלה רק מתוך דביקות ישראל לקב"ה בקרבן פסח

ד ואיך הועיל עבודת זבח הפסח והמצוות התלויות בה להציל את בכורי ישראל - עיין במהר"ל שם [ועוד כ"כ בריש פרק ל"ז] שלא היה זה רק ענין של ריבוי מצוות שעיי"ז נתהפכו להיות ראוים וזכאים להנצל, אלא יסוד הצלתם מצד שנעשו לחלק ה' עמו, דע"י קירבת הקרבן ועבודתו נתקשרו בהקב"ה והיו שלו בעבודתו, דשוב הדין נותן שהקב"ה ירחם על מה שהוא שלו ואינו מכה את המשתטח אליו בעצמו, עיי"ש. וכבר מבוארים הדברים בספורנו שמות י"ג ט"ו וז"ל, והרג י"ה כל בכור בארץ מצרים, והיו בכורי ישראל ראוים ללקות עמהם ע"ד פן תספה בעוון העיר **הוצילם במה שהקדישם לו** וכו', ע"כ [וע"ע בדבריו במבשר ח' ל"ז]. והיאה לנו הספורנו גם פתח להבין דין קדושת הבכורות לדורות, דמכיון שבוה היתה שורש הצלתם מה שנתקדשו לה', קדושה הזאת לא פקעה בכדי ונשאת לעולם.

מהות ה'יצאה'

ה הרי דהפסיחה על בתי בני"י לא היתה נס צדדי להציל את ישראל מידי המכה העשירית, אלא היתה עצם היציאה, וכבר מבואר בחז"ל דגוף היציאה היתה הגדולה שבכל הניסים והנפלאות שבמצרים, וכמו דמפורש במכילתא ריש תירו ז'ו"ל, כל אשר עשה ה' למשה ול ישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, מלמד ששקולה יציאת מצרים נגד כל הניסים והגבורות שעשה הקב"ה לישראל, ע"כ.

ומה היא היציאה, ובימה טמון עוצם גדלותה, מתבאר גלותה, מתבאר גבורתה, פי"ג ע"פ מדרש שוחר טוב תהלים קט"ז וז"ל, ויוציא אתכם מבית ברזל, כשם שהיהבי פושט ידו ונטול הזהב מן הכור כך הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים וכעבור שהוא נתון בתוך מעיה של בהמה והרועה נותן ידו ושוטמו כך 'הנסה ה' לקחת לו גוי מקרב גוי', ע"כ, והיינו דישאל היו טפלים ובטלים למצרים ולא היתה להם מציאות לעצמם, והקב"ה ברא עכשיו בריאה חדשה. יצירת גוי מקרב גוי, ליחד לעצמו מתוך סומאת מצרים אומה מיוחדת וקדושה אילו, וכזהבי הנוטל את הזהב בידים בלי חצהה - כן היה מן הצורך שהקב"ה עצמו ירד ויעבור בתוך מצרים להפריד מהם את עמו ע"י שכביכול נתקרב והתחבר אליהם, להיות לו לעם.

הפסיחה - ה'הפצא' של הגאולה

ו ובמה נעשית הפקדוה זו, שכלל ישראל יצאו מכלל מצרים ונתקדשו לגבוה, בעבודת הקרבן פסח! ונמצא דהקירבה והקדושה הזו שקיבלו ישראל בשעת מכת בכורות ע"י הפסח, לא היו עבור המכה הזאת בלבד, אלא ששימשו כיסוד ושורש לגוף המצרים, שההי עיקר מציאות הגאולה היתה הפרדה הלזו מעם המצרי ע"י ובשביל ההתייחדות לה' להיות חלקו ועמו. ותחילת דביקות הזאת לה' יצאה אל הפועל ונתבטא במכת הבכורות, שע"י חיבורם להקב"ה בעבודת הפסח יצאו מכלל המצרים, ובוה גופא ניצלו מהמכה אשר ניגף הקב"ה בכבודו ובעצמו על עוברי רצונו. ולשון הרמח"ל במאמר החכמה, **ואולם כשהגיע הזמן שיגאלו הצורך שיגלה להם גילוי מאור קדושתו ית', ובו יתדבקו נשמותיהם של ישראל**

אכילת קרבן פסח על השובע - המשך

בדעת רש"י, שהרי הרמב"ם פסק דלא תכבילי הסובר דטעם הבאת התענית הוא כדי שיהא הפסח נאכל על השבע, אלא שהוא מ"ע בפנ"ג וכוויתא הירושלמי, וא"כ אין כתב הדעתע שמקד את ע"כ כתב הדעתע שהמקד את הפסח הוא משום דין שובע, אלא בירושתלמי מבואר גזירה משום שבירת עצם.

ומהר"י קורקוס פ"ח מהל' ק"פ ה"ג כבר העיר דמדברי הרמב"ם מבואר דעיקר הדין הוא על סוף האכילה שישבע ממנה, אבל א"כ צ שיהיה תחילת אכילתו על השובע, וכן מבואר גם ברש"י במתני' דס"ט דמה"ט במרובה אין מביא עמו חגיגה, כיון שגם בלא החגיגה יהיה הפסח גמר אכילתו ע"ש, אבל להטעם שכי בירושלמי דהוא גזירה משום שבירת עצם הדין הוא בתחילת האכילה, שלא יהא כשהוא רגע אלא כשכבר שבע [קצת], דאל"ה אכתי איכא למיחש לשביירת עצם ע"ש, וכן נראה מדברי הרא"ש בתשו' (כלל כ"ד, הובא בש"ע סי' תע"ז ס"ב) דאם שכח ולא אכל אפיקומן וניכר אחר שבירך בורא פרי הגפן לא יאכל אפיקומן, ויסמוך על מצה שאכל בתוך הסעודה שכולן שמורות הן משעת לישה, אבל במקום שנהוג לעשות שימור למצות מצוה משעת קצירה, אפילו לא ניכר דע אחר ההלל, יטול דינו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן עכ"ל, וכתב המ"ב ס"ק י"ג בשם הפר"ח והפמ"ג דאם לא היה לו שמורה כלל בתוך הסעודה - אף שבתחלת הסעודה אכל זבית מצה שמורה כדון, חוזר ואוכל אפיקומן, כי לא יצא מצות אפיקומן באותו כזית דהא בעינן שיהא נאכל על השובע, ע"כ. ולפ"ד אינו מובן, דלא גם המצה שאכל כוון הסעודה לא היה על השובע שהרי אכל אחריו, ומבואר מד' הרא"ש דעיקר דינא דעל השובע הוא רק על תחילת אכילתו, שיאכל לפני הפסח דבר אחר, גזירה שלא יבוא לידי שביירת עצם. אבל לא ס"ל שהפסח צריך לבוא בסוף אכילתו.

נמצא דנחלקו הרמב"ם והרא"ש, לדלעת הרמב"ם דין על השובע הוא בסוף האכילה, אבל בתחילתו לית לן בה. ולהרא"ש אפ"כא, דכל דין על השובע הוא רק בתחילת האכילה, אבל כסופה ליכא שום דין כלל.

והנה לדברי הירושלמי דין על השובע הוא משום שבירת עצם, הרי מוכרח כהרא"ש, ודיקה על הרמב"ם בתרתו, חדא דמבואר בירושלמי דליכא דין שובע מה"ת, וגם דבירושלמי מבואר דאשכח דין על תחילת האכילה, משום שבירת עצם, והרמב"ם לא הביא דין זה כלל וצ"ע.

[ב] ובשביל הלקט (סדר ליל פסח סי' רי"ח) כ': רבינו קלונימוס זצ"ל פירש כך היא השאלה של בן חכם, למה אנו אוכלין בתחגיגה קודם הפסח, והלא הפסח עיקר הנס והיו לנו לאכולו תחלה? אף אתה אמרו עלתא [הפסח], שלפניך אנו אוכלין בתחגיגה תחלה - לפי שאנו מפטירין אחר הפסח אפיקומן בגמר אכילה, כשנפטרין מן סעודתן אוכלין את הפסח כדי שיהא טעם הפסח בפיו עכ"ל. וקשה דהא כברייאתא

וימשכו אחריו, ויתעלו משפלותם ויתפרדו מן הטומאה שהיו שקועים בה, וזה נעשה ע"י קרבן פסח, ובו נאמר להם משכו וקחו לכם, שפי' ז"ל משכו ידכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה, ע"כ. ונמצינו למדים דהמציות של יציאת מצרים, והסגולה להשגת המעלה הנשגבה הרי היא טמונה בקרבן פסח!

כל הקרבנות - היזק הקשר, וקרבן פסח - יצירת הקשר

ז] ובאמת עיקר הגדר של קרבן הפסח, שונה הוא מכל הקרבנות, דשאר הקרבנות באות לעורר ולחזק הקורבה עם הבורא יתב', אמנם קרבן פסח בא לתחילת יצירת ההתחברות, ולעיצוב צורת עם ה', ועל זה מורים כל חוקותיו ומשפטיו, וכל פרטיו שחלוקים הרבה משאר הקרבנות. כגון הלא דלשמה מעכב בו, וגריך דוקא להיות מנוי עליו, עד שמחשבת שלא לנמניו פוסלת אותו. וכבר נאמר במהר"ל בגבורות ה' פ"ס לבאר גדרו הפסח בהבאות ובאכילתו, כגון אכילתו בצלי, איסור שביעת עצם, והיותו כבש בן שנה, אינו נאכל בב' בתים וכו', שהכל מורה על צירוף ואחדות ע"ש 'אתה אחד ושומר אחד גוי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', עיי"ש ותמצא נחת. ובפ"י הגרש"ה בפרשת בא מבאר את הדין המיוחד שבפסח שעיקרו לאכילה ומעכב בו שיהיה ראוי לאכילה, ואפילו מחשבת שלא לאוכליו פוסלת בו, שהרי בא לצרף ולחבר את האדם עם בוראו, ובכלל האדם, ואפילו עיקרו, היינו חיי ההנאה והרצוי שבו אשר לי ילייחדו כולו לה', ומשולחן פנה ויבא כאחיל.

קרבן פסח - התחברות להקב"ה בכל דור ודור

ח] ומתבאר ע"פ מה שעלה, דגם פסח דורות אינו רק לזכר' או להודאה על ההצלה שנעשית בשעתו לבכורים, אלא שכמו בעת היציאה שהיה תפקידו של זבח הפסח ליחד את ישראל לאביהם שבשמים לקנות אותם לעבודתו ולהחשב לעמו, כן שי בכל שנה ושנה לחזור ולחדש את הקשר הזה, ולעורר מחדש את יתודיניו שאינתו עמו וחלקו יתברך, שזו היתה הסיבה הגורם וה'הפצא' של הגאולה, ובוה אנתנו עוברים את כל הגלויות עד שנוכה שיתגלה על ידינו כבודו בכל העולם במהרה בימינו. ולכן מניעת עשייתו הוא בכרת, שהרי החסיר את עיקר חבורו למקור החיים, ובוה מתבאר הא שאמרו 'למה נגרע' בפרשת פסח שני, ולא מצאנו כן בשאר ביטול מצוות עשה באונס, אלא דחסרון הפסח באמת גרעון הוא בעיקר התחדשות הקשר עם בוראו יתב'.

ובפרקי דר"א פכ"א, ותוסף ללדת את אחיו את הבל ויהי קין איש אוהב לרועו ויהי הבל איש אוהב לרעותו צאן, זה נותן ממלאכתו מאכל לזה, **והגיע לילו יום טוב בפסח וקרא אדם לבניו ואמר להן עתידין ישראל להקריב קרבנות ססחים הקריבו גם אתם לפני בוראכם**, ע"כ, ותימה למה על קין והבל להביא קרבן פסח דוקא. אלא דהדין חיי הדברים, שק"פ הוא יצירת הקשר עם בוראו, ופשיטא שלאחר שנברא האדם, דבר הראשון הנצרך היינו להתחבר עם בוראו.

וברש"י ומכילתא בשמות י"ב מ"ח דס"ד כל רג הבא להתגייר יביא פסח מיד, וצ"ע מהיכי תיתי שיביא פסח שלא בזמנו. אבל לפי האמור דיסוד ענין פסח אינו רק לזכרון הפסיחה של או, אלא לחדש את הגורם של הפסיחה, א"כ שפיר ס"ד דכל רג שבא להצטרף לישראל, מיד צריך קרבן פסח להשתייך לקשר ולייחד של ישראל עם בוראם.

העסק בהל' הפסח - מעשה סיפור יציאת מצרים

ט] ומכיון דעבודת קרבן פסח לא היתה רק 'לזכות' ליציאת מצרים, אלא היא גופא מציאות של יציאת מצרים, מובן היטב הא דיוצא בהל' פסח מצות סיפור יציאת מצרים, ובאמת אין לך קיום דין ספור יציאת מצרים גדול מזה, כי תוכן הפסח היינו עבודת יצירת קשר עם בוראינו, אשר הוא עצם מציאות הגאולה, וכל האותות והמופתים אינם אלא להגיע לתכלית הזה, וכל כולה של הגאולה והיציאה כלולה בהלכות הפסח.

תניא דחגיגה נאכלת תחילה כדי שיהא הפסח נאכל על השובע, ולא משום דאין מפטירין אחר הפסח. (ובאמת הריטב"א פ"י על ההגדה הביא כב' ענינים, וז"ל: ורש"י ז"ל פירש דשאלת הלחם מה העדות וכו' כלל בה כיון שעיקר היום הוא הפסח למה אנו מקדימין לאכול את החגיגה קודם לכן, ולפיכך אנו משיבין לו כי אנו עושים זה כהלכות הפסח, לפי שיהיה נאכל על השובע, וגם לפי שאין לנו לאכול שום דבר אחריו כדי שישאר טעמו בפיו עכ"ל).

וכן בפירוש הגר"א על ההגדה מפרש שאלת הבן החכם הוא על חגיגת י"ד (וכמו בשבלי הלקט), והתשובה היא אף אתה אמר לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן מפרש הגר"א 'אמור לו שהחגיגה היא שיך להלכות הפסח, ובהא בשביל שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כלומר שיהא הפסח נאכל על השובע עכ"ל. הרי להדיא דהא דאין מפטירין אחר הפסח הוא משום זה עצמו דהפסח יהא נאכל על השובע.

והנה לכאורה גם מי שאינו אוכל לשובע יכול לקיים דין זה דאין מפטירין אחר הפסח, ולהיפך נמי משכחת לה דיאכל לשובע ואעפ"כ יאכל אחריו עוד דברים, (על פי' רבנו מנוח הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ט): אלא הביאר דבריו שהב"ל והגר"א דאין דין 'שביעה' בפסח, כ"א שיהא הפסח גמר אכילתו, ולאוף אכילתו קרינן שובע, [ולא דמי לדין שביעה האמור בהמה"ז דהתם הכונה לשביעה ממש]. והוה עיקר הדין דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, דאם יאכל אחריו הרי דאין הפסח גמר אכילתו, ועי"ז מבטל דין שובע. והכי מסתברא בפשיטות דאין 'איסור אכילה' אחר פסח, אלא לדלועם צריך שיאכל א"כ שוב מהפסח, דעיקר הדין הוא שיהא הפסח גמר אכילתו, [ואין זה איסור בפני עצמו אלא דין במצות הפסח גופיה, דמצותו שיהא הפסח גמר דוק] ונפ"מ דיהיה בזה דין כופין על המצות גם להנך רבוותא דאין כופין אלא על מצות עשה, 'על המצות הרמ"ן' בסופו" חו"מ, ובמשווב סי' ג]. והדברים מבוארים במלחמות שם דף ק"ט: 'דבעינן שיהא גמר דעוד שטעם פסח בפיו כדי שיהא לו בכל זה היכר שלא יחזור ויאלל ומצא פסח נאכל באמצע סעודה' ע"ש, ועכ"פ מבואר דיסוד הדבר אינו 'איסור אכילה' בעלמא, אלא הוא מדניי אכילת הפסח גופיה שיהא הוא גמר אכילתו וכש"כ, והוה עצמו הדין שיהא הפסח נאכל על השובע כ"נ מבואר בע"ה.

אמנם שי הרבה לעיני דבורים, וגם בפרקי דר"א פרק ל"ב דאיתא שם ו'כי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק והלא די באחד שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו, ולא אחד אחד כנגד הפסח ואחד לעשות לו מטעמים יצחק דנתן הפסח אינו בא אלא על השובע', הרי אף שהיה שבע מאכילת הפסח לחוד, הרי צריך להביא עוד גדי כדי שיהא תחילת האכילה על השובע. **ואי"ה נרחיב הדברים בשיעור שיימסר בטלפון. והשי"ת יזכנו במהרה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים**.

סדר ליל פסח בזמן המקדש

הג"ר שמשון הלוי דינר שליט"א מתוך "הגדה של פסח לבית שלישי" • מתוך שיעור שיימסר אי"ה בשלווה 4 לקראת חג הפסח

א. והלכה למעשה אם כהלל או כרבנן, מבו' בגמ' פסחים קטו. דלא איתמר הלכתא אם כרבנן או כהלל, [ועי' ריטב"א בהגדש"פ וזבוח פסח לאברבנאל דמעיקר הדין הדעת נוטה יותר כחכמים רק לחומרא עושים גם כהלל, וכ"כ הפרי חדש סי' תע"ה, אמנם בפמ"ג משב"ז שם ס"ק ז' כתב דההלכה כהלל ורק לחומרא כרבנן].

ב. ובתוס' פסחים קטו. כ' דהואיל ומספקין לן אם הלכה כרבנן או כהלל - מותר לכתחילה לעשות כהלל דבזה יוצאים לבית, [ורק בזה"ז עבדינן כתרווייהו משום דמרוו דרבנן מבטל מצה דאורייתא], וכ"כ המובח אבנינו סי' ס' בדעת תוס', ולפ"ו הסדר כמשנ"ת לעיל בדעת הלל, **רְחֻצָה, מוֹצֵיא, שוֹלְחַן עוֹרֵף, קרבן חגיגה, פוֹרֵף**.]

אמנם דעת רשב"ם שם דחיישינן לדעות שגם בדאורייתא מצוות מבטלות זה את זה. וכ"כ הב"ח סי' תע"ה דגם בזמן המקדש נהוגים לחומרא כרבנן וכהלל, וא"כ רק לאחר קרבן פסח אוכלים "כורך" פסח מצה ומרור. ולפ"ו הסדר הוא כך (לרוב רש"אונים): **רְחֻצָה, שוֹלְחַן עוֹרֵף, קרבן חגיגה, מִצֵּה, מְרוֹה, קרבן פסח, פוֹרֵף**.

ג. לדעת הרמב"ם (פ"ח מחמץ ומצה) והמאייר (פסחים דף קיד. ודף קכא). בתחילת הסעודה כורכים מצה ומרור יחד, ואח"כ אוכלים גם קרבן חגיגה וקרבן פסח בתחילת הסעודה, ומשיירים כזית לסוף הסעודה כדי שיהא נאכל על השובע, וכן נראה דעת השו"ע (סי' תע"ז ס"א). והאריכו האחרונים

קטנים באכילת הפסח

הגאון רבי אריאל כהן שליט"א רב ביהכ"ס מרכז אברהם - ב"ב

מבואר בכמה מקומות שקטן יכול לאכול מקרבן פסח. מאידך הדין הוא שאין קרבן פסח נאכל אלא למוניו, ועל כן צריך לברר האם קטן נמנה על קרבן פסח ובאזיה אופן, או שמא הוא אינו צריך להימנות. ישנם שתי סוגיות בדבר: האחת, בנדרים (לו), הקשו שכיון שאב ממנה את בנו קטן לקרבן פסח בלא ידיעתו, ולמד מזה שלעולם אפשר להביא קרבן פסח על חטו שלא מדעתו. ותר"ץ ר' זירא שמה שאמרה תורה וי'קחו להם, שה לבית אבות' והיינו שצריך להמנות את כל בני הבית, לגבי קטנים הוא 'לאו דאורייתא', היינו שהם יכולים לאכול גם בלא להמנות. וביאר הר"ן שכונת ר"ז היא, שכל מה שהצריכה התורה מיניו כדי לאכול, היינו דוקא ביכולים להמנות. אבל קטנים כיון שאינם בני מינו, הרי הם אוכלים בלא מינו. ו"כ תוס' שם.

הסוגיא השנית היא בפסחים (פח.), שם נאמר, יתום ששחטו עליו אפוטרופסין, יכול לבחור אח"כ היכן הוא אוכל. והקשו בגמ' דש"מ דיש בריה. ותי' ר' זירא ד'שה לבית' (שהוא סוף המקרא של 'שה לבית אבות') - מכל מקום. ופירש רש"י שם שאדם יכול להמנות את כל בני ביתו שלא מדעתם (וכיון שהדבר תלוי בדעתם ולא בדעתו, אי"ז שייך לדין בריה ואכמ"ל).

ונראה שלפי שיטה זו אין הסוגיות עולות בקנה אחד. שבנדרים מבואר שהקטן אוכל בלא מינו כלל, כיון שאינו במינו. ואילו מסוגיא דפסחים עולה שאכן הוא מתמנה מה"ת ע"י אביו.

אבל תוס' בפסחים (ד"ה שה) השוו את הסוגיות, וכתבו 'שה לבית מ"מ, פ"י משום דשה לבית לאו דאורייתא. והכפי אית ליה לר"ז גופיה בפרק אין בין המודר'. והיינו שלמדו שאין זו דרשה אחרת, אלא 'שה לבית מכל מקום' מלמד שהבית יכול לאכול בכל אופן, משום שמיניו בני הבית אינו מה"ת. ומיד חזרו תוס' והקשו: וא"ת והיאך מאכיל פסח שלא למוניו, נהי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצוין להפרישו, לספות לו בידים אסור. ע"כ. והנה אם הבינו תוס' בדברי ר"ז בנדרים שקטן אין צריך מינו כיון שאינו בתורת מינו (וכה"ר[ן], הרי לא קשה קושייתם כלל, שהרי אין בדבר שום איסור ומה ספיה שייך בזה.

ובכהרש שהבינו התוס' שכונת ר"ז היא שא"א להמנותו כלל ועל כן אין בדבר בריה, וזהו שאמר בנדרים 'שה לבית אבות לאו דאורייתא' - שא"א להמנותו בכל אופן, משום שמיניו בני הבית אינו מה"ת. ועל כן הקשו על מה שמבואר בגמ' בפסחים שם שהקטן יכול בפועל לאכול, שהרי יש בדבר איסור שאוכל במצב שאינו מוני, ואסור משום ספיה.

ותי' ע"ז: "ואורי' דהתם לייפינן מלא תאכלום ולא אסור אלא דומיא דשרצים ונבילות, אבל כה"ג דאיכא חנוך משום שר', ונראה דכוונתם שאילו היה איסור בחפצא כשרצים, לא היתה נבילות חינוך דוחה איסור זה. אבל כיון שאין זה איסור חפצא, מצוות חינוך דוחה. ולכא' הדבר תימה, שהרי מ"מ איסור תורה יש בדבר, וכיצד מצוות חינוך שהיא מדברנן נותנת לעבור על איסור אכילתו שלא למוניו.

ובס' שלמי נדרים (לו), פירש שגם לדעת התוס' מה"ת קטן א"צ מינו וכו', אלא שש"מ מדברנן צריך מינו, ועל כן הקשו כיצד אוכל אותו יתום שהמנו אותו אפוטרופסין (בלא דין בריה). [וע"ז תירצו התוס' דשין דרבנן זה, נדחה מפני מצוות חינוך דרבנן (יש בדבר דוחק גדול, שמצוות חינוך במקרה פרטי של יתום שהמנו עליו כמה אפוטרופסין, ידחה איסור דרבנן, שהרי בשאר קטנים שהמנו אותם כדי, א"צ לשום דחיה].

ואכן במג"א (ס' שמג סק"ג) הוכיח מותוס' משום מצוות חינוך, דוחין איסורים (וצ"ע אכונתו אפי' על איסור דאו', משום שהדוגמא שהביא שם היא לתקוע בשבת).

ובדגל ראובן (להגר' כ"ך, ח"ב ס' כד) כתב לבאר בדעת התוס' שנתחדש ב'שה לבית אבות' שבפסח יש מצוות חינוך מה"ת. ומה שאמרו לאו דאורייתא, הכוונה שא"ז חיוב מדיני הפסח אלא רק ממצוות חינוך. ועל כן אין צריך כלל את דעת הקטן אלא את דעת המחנך, והוא מצד אחד מיוחדש מאד, שיש מצוות חינוך מה"ת, ומצד האחר הוא כעין מצוות 'הגדת לבנך' המיוחדת למצוות חג המצות. והרמב"ם (הל' ק"פ ה"ז) פ"ה ח"ה' כ"ג שאם הקריבו על קטן פסח ראשון, נפטר מפסח שני, אף אם הגדיל בינתיים. ולכא' מוכח מכך שמיניו הוא מינו גמור מה"ת, דאל"כ הרי נחשב שלא הקריב, ולמה יפטר מפסח שני. ובסכ"מ הביא מהר"י קרוקוס שהכוונה ברמב"ם כרש"י בפסחים, וכיון שריבתה התורה שאפשר להמנותו להקריבו עליו, נפטר בזה מפסח שני.

אלא שעדיין קשה, שהרי למסקנת הגמ' בנדרים הרי אין ממנים אותו [דאל"ה היה אפשר ללמוד לכל מינו שלא מדעתו], וכיצד המשינו במ"מ למינו. והר"ן בדבר רבנו הגר"ח (על הרמב"ם שם), ויחידש שאף שאין מקום מוספק ממצוות וממינו, מ"מ נתחדש שהקריבה ע"י אחר עולה לו, וזה ילפי' מ'שה לבית'. ומה שאמרו בנדרים 'שה לבית אבות לאו דאורייתא', הכוונה היא שש"מ אין לו חובה, ואין קרבן זה חובתו. וכיון שאין אף ללמוד ממנו שיהיה אפשר להקריב פסח על חטו שלא מדעתו לצאת ידי חובתו. ולחנה ישירות שאין קטן מתמנה מה"ת (וכפסטו הר"ן בנדרים), צ"ע שהרי מנבל מצוות אכילת פסח, שאין גדול אוכל את החלק שאכל הקטן, והרי לכא' יש דין שכל חלק וחלק יאכל בדין מצוות קרבן פסח. ובאבי' עזרי' הביא קושיא זו בשם ראמ"ה, ותי' ע"פ הבית הלוי הידוע (ח"ג ס' נג ו, ח"א ס' ב) שישנם ב' דינים באכילת פסח. הא' היא לאכול פסח, ובהו סגי בכזית. והשנית - אכילת קדשים, ובהו יכול להאכיל אף לקטן שהעיקר שייאכל לאדם, ואפי' פחות מזכית מהני לזה. וכ"כ במנח" (ח"ז ס' טז).

סדר ליל פסח בזמן המקדש - המשך

בדעת הרמב"ם (ע"י בנו"כ שם ובספר המפתח), י"א דפסק כרבנן וי"א כהלל, וי"א דבכה"ג יוצאים ידי שתיים ולכן כתב כך.

עני'ם להמנב"ם הסדר הוא כך: רֻחֶצָה, מוּצְיָא, כוּרֵף (מצה ומרור), קרבן חגיגה, קרבן פסח, שוּלְחָן עוֹרֵף, יְצָנוּן (כזית פסח).

ג. דעת המרדכי (המשנה פרק מקום שנהגו ישיליה פרק ערבי פסחים), דבזמן שאוכלים קרבן פסח עושים כל סדר הליליה שם "הביאו לפנינו... מווגין לו כוס שני... לאחר הסעודה ע"ש היטב, [ובחידישי הריצ"ד (לרבי יוסף צבי דינר אב"ד אמסטרדם, פסחים קטו. ועל הרמב"ם פ"ח מחמץ ומצה) כתב דכן מוכח בסדר המשניות פרק י' דבזמן המשנה היו עושים את סדר אמירת ההגדה לאחר שאכלו ושתו, ולכן בן האמוראים יחדשו ענין עקירת השולחן ע"ש]. וכ"כ בספר מנחה חריבה פ"א, בא, דרק בזמן הליל הקדמוני את כל זה קודם אכילה משום דבעינן הגדה קודם אכילת מצת מצוה, שהוא לחם שעונין עליו, (כמבו' בריטב"א ואבודרהם על הגדה של פסח, הרשב"י במאמר חמץ, לקט יוסר ועוד ראשונים, דבעינן שהיה מצה ומרור מונוחים לפניך, שתוכל להראות באצבע ולומר עליהם עברו זה, וכמס"כ הלבוש או"ח ס' ת"פ דלכך אומרים ב' פרקים ראשונים של הלל קודם אכילה, משום שפרקים אלו קאי על סילוק יציאת מצרים), אבל בזמן הבית שאוכלים מצת מצוה לאחר שלחן עורך אין צורך להרעיב את כולם עד אחר הגדה אלא עושים כל זה לאחר אכילה.

ולפ"י לדעת המרדכי משנתה כל סדר הלילה, והסדר הוא כך: קִדְשׁ, וְרֻחֶץ, פְּרֶפֶס, מוּצְיָא, שוּלְחָן עוֹרֵף, אכילת קרבן חגיגה, יֶחָץ, מְגִיד, רֻחֶצָה, מְצָה, מְרוֹר, אכילת קרבן פסח, [ולהלל - פוּרֵף].

בְּרַה, הֶלֶל - או הֶלֶל, בְּרַף

ברמב"ם (פ"ח מחמץ ומצה ה"י) מבואר דגם בזמן המקדש מברכים ברכת המזון על כוס שלישי, ואח"כ אומרים הלל על כוס רביעי.

אך בדברי התוס' רי"ד (פסחים קטז: ע"ש היטב ובפסקי הרי"ד) מבי' דאומרים הלל מיד לאחר אכילת קרבן פסח, ואח"כ מברכים ברכת המזון, ע"פ המשנה ברכות המזון, ע"פ המשנה בפסחים דף עז. דפסח ראשון [טעון הלל באכילתו] (וע"פ בפסקי הרי"ד שם ק"ח.), וכ"כ בערוך השלחן העתידי ס' קצ"ב סעיף י"ח דהלל תיכף אחר האכילה, ולפ"ז הסדר הוא: **הֶלֶל, בְּרַה, וְרֻחֶץ**. [ודעת הבנין שלמה ח"א ס' כ"ט שאומרים אותו באמצע אכילת הפסח.

דבר המערכת - המשך

הנה האש והעצים. ואיה השה? משיאיות בקר וצאן מגיעים מכל מושבי וקיבוצי הארץ אך כולם נפסלים, עקב מום וטריני הנעשה לסימון באוזן הבהמה. אין ברירה צריך להביא מערביי הארץ. "**כל צאן קדו יקבצו לך**" הגם שאין בו ביקור ד' ימים, בדיעבד אינו מעכב. עדנה היתה להם לעצי הרימון הידועים של רמת אלחנן, שמגדליהם חיכו כל כך הרבה שנים להביא מהם שפוד לצלילת הקרבן. גיא בן הנום נהפך בן לילה לשדה תעופה ענק, ומטוסי' ג'מבו ענקיים מנחיתים בכל רגע יהודים מכל רחבי העולם. "**מי אלה כעב תעופנה וכיונים אל ארובותיהם להביא בניך מרחוק**". **"כצאן קדשים כצאן ירושלים במועדים כן תהינה הערים החרות מלאות צאן אדם"**.

שכינה שש"מ "**שאי סביב עיניך וראי וקבצו ובאן לך**", גם מנטקמנאז הגיע מטוס מלא בגויים, אינדיאנים. מה הם מחפשים כאן חוץ מתקשורת וסקופים... "**והביאו את כל אחיכם מכל הגויים מנחה לה**" מחזיקים 'בכנף איש יהודי', מצאו שם איזה יהודי עם קוקו ועגיל, מטייל בג'ונגל. "**מנחה לה' כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור**". עוד יהודי השבת אבידה לבורא עולם. מטקמנאז.

'חניון הר ציון' מיועד כעת רק לרכבי גדולי הדור, כמובן. הנה מורן ר' גרשון שליט"א יוצא מרכבו ופניו דומעות מהתרגשות. אף אחד לא מצולם עכשיו, למי יש זמן לקטנות... בינתיים, זקני האדמורים' שליט"א א"אספים להתיעצות דחופה: הן הלילה נשור יחד כל בית ישראל את ההלל על הגגות, 'הלילא פקע איגרא', איזה ניגונים נשורו? ואולי 'מארשים'...? החלטה הסופית תוכרז ברמקולים של הכנסת שבת (ואולי גם בקו' קול מהיכל').

אבל איפה מורן ר' דב לנדו שליט"א? אל תשאל... עשו עירוב מיוחד לכל האיזור (השנה פסח בשבת!), וכמובן התעוררו שאלות, כמו תמיד... ר' דב נכנס לדון בעבי הקורה, וכל זמן שנושא העירוב לא מוצג - הוא לא מקריב קרבן פסח. **הטוסק במצוה פטור מן המצוה**, ושיתפח העולם... ואיפה חכם שלום כהן שליט"א? אה, אתה לא יודע, הוא כבר **בפנים**, כלומר בעזרה, לבוש בבגדי כהונה. כל הלילה מדדו אתו עד שיצא 'כמדתו' ממש...

אתה רוצה כבר להיכנס לעזרה ולהקריב? כהנא!... הלויים השוערים עומדים בכניסה ומבררים - טבלת כדין? ולשם מה טבלת? אם הכל בסדר - תנכסו!... טבלת 'כמו כולם' ולא כיונת בפירוש 'לשם קדשים'? פנה נא אל רה"י הגרא"ה הלוי סולוויצ'ק שליט"א ותמצה עמו את העניין...

נדלג כמה שעות לאחר מכן. השעה 1 בלילה. כל עמא דבירושלים סיימו לאכול אפיקומן [עכשיו זה **בשר הפסח** - לא מצה!], גם בירכו ברכת המזון. הצעירים עולים על הגג של ישיבת 'פורת יוסף', המבוגרים על גגות הבתים היותר נמוכים, והיותר מבוגרים נצמדים לחלונות... בבת אחת כולם פוצחים בענימה - **לא לנו ה' לא לנו, כי לשמך תן כבוד**... מפה אתה שומע מבטא הונגרי כבד, ומשם סלסול מזרחי... הושיענו ה' אלהינו וקבצנו מן הגויים - **להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך**.

"דלותי ולי יהושיעי"... אנהנו מומשיכים לשורר. **"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"**... מי היה מאמין שבדיוק אנהנו זוכים לזה... מה שבטוח שכולנו נבכה שם מהתרגשות...

קשה לתאר דברים שעדיין לא היו. אך נשאר קצת בשביל הדמיון המפותח של כאו"א לפי טעמו. צריך רק לדמיין בכיוון הנכון, וכך יגיעו הכיסופים. **ננספה וגם כלתה נפשי להצרות ה'** וכלשונו של ר' יהודה הלוי בכוזרי: הגאולה תגיע אשר יספּו בני ישראל אליה בתכלית הכוסף וכמו שנוא' **אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי מאוּעד**. ואימתי המועד? "כי רצו". אם נרצה און זו אהדה!

וכדי להמחיש את הרצון והגעגועים שצריכים להיות לנו, נוסף מעשה קטן שהיה. זכינו בתוך שאר כל ישראל, לברך בערב הפסח את הברכה הנדירה - **ברכת החמה**. פעם ב-28 שנה, יש לנברא זכות הודות לד' יתברך על הפרוץ'קטור הענק שנדלק לנו בכל בוקר, ללא חיבור לחשבון החשמל שלנו, בהודאה מיוחדת. [חזן מביוצר אור מיד בוקר].

מיודעינו, אברך בן 32 שעדיין לא זכה מיום הוולדו לברך ברכה זו, היה מלא בערגה יחד עם כל שבטי ישראל בשנת תשס"ט, בעיתוי המיוחד של ברכת החמה בערב הפסח. דא עקא, שנגזר עליו באותה שנה לעבור טיפולים רפואיים בחו"ל בתקופה זו, ובערב הפסח שהה בעיירה אחת במדינת ארה"ב. מוג האויר שם היה בעוכריו, ערב פסח היה יום מעונן וגשום ביותר. מהנץ החמה ועד בואה המתין וחיכה מיודעינו, לראות ניצוץ חמה כוּצִץ מבין העבים, ללא הצלחה.

תוך כדי הכנת החייך למרור, עינו אחת דומעת מחריפות, ועין שניה מוציפה מהחלון, לזכות לראות פיסת שמש אביבית פשוטה. ואיך, הכל מעונן וגשום. בבהרי היום היתה סופת ברקים ורעמים. מיודעינו בירך סוף סוף, את הברכה "עושה מעשה בראשית" - **על הברקים**...

הוא הגיע לסדר עם איזה שבר בלב. למה נגרע? (לוא און 'פסח שני!'). למה לא זכה למה שכל ישראל זכז למה נגזרו עליו הטיפולים בדיוק בתקופה זו? הוא יצטרך לחכות עוד 28 שנה, עד גיל 60 - אם יזכה... בברכת המרור, כיון גם על הרגשה מרה זו. כשחזר ארצה, נכנסו למורו ורבו שליט"א, ונפשו בשאלתו - מה חטאתי ומה עויתי, מה עלי לתקן?

היישיר הרב את מבטו לתוך עיניו, ואמר לו: אתה מדבר על כך שאהה מחכה 28 שנה. אך על קודש ב"ה ושכינתיה המחכים 1940 שנה, להקרבת קרבן פסח חשבת?? כל זה שנה הם מביטים ומסתכלים על מקום המקדש שנאמר בו "**והיו עיני וליבי שם כל הימים**", ובדוקים: נו, האם אפשר כבר לחזור הביתה? האם השנה נקריב קרבן פסח? אז בבקשה, קצת פרופורציה. אתה לבסוף זכית לברך עושה מעשה בראשית, לפחות על הברקים. וכשתהיה בן 60 א"י"ה תזכה שוב לברך. רק תתאה ותכסוף שזה כבר יהיה עם משיח צדקנו בב"א.

לשנה הזאת בירושלים!

נ.ב. אם ח"ו השנה לא נזכה להקריב, נזכור לכה"פ להגיד סדר אמירת קרבן פסח בערב החג אחר חצות, כדאיתא במשנה ברורה לקיים ונשלמה פרים שפתינו.

•••

השורות הנרגשות לדעיל נשלחו למערכת מאת הגר"י **ויצחק לדרמן שליט"א** מירושלים, והדברים מדברים בעד עצמם.

עם קצת התבוננות נוכל גם לדעת למה אנו מצפים, כיצד נראה המצב האמיתי והנכון של כלל ישראל, בגילוי כבודו ית' עלינו לעיני כל חי.

ה' יזכנו בקרום לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בקדושה ובטהרה, וינחילונו את ברכת מועדיו לחיים ולשלום לשמחה ולבשרון, כאשר רצה ואמר לבדו. ובקרום לקיים בנו (ישעי' לג) "הזה ציון קרית מועדנו, עיניך רחמינו בירושלים נוה שאננו" בב"א.

קו קול מהיכל: 077-2115136

(לשמיעת הרואת יש להקיש כוכבית בתפריט הראשי)

בענין קציר העומר

עיונים עפ"י הספר "משנת תורה" - הרמב"ם על התורה

ע"י הרב המחבר שליט"א

במצות העומר נאמר "מהחל חמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות" (דברים טו, טז). פרש"י מביא הרמב"ם "אסור לקצור בארץ ישראל מין מחמשת מיני תבואה קודם לקצירת העומר שנאמר ראשית קצירכם (אמרו כג), שיהיה תחלה לכל הנקצרים" (תמידין ומוספין ז, יג). וא"כ ספירת העומר שהיא מן הלילה מתייחסת לקצירת העומר שהיא הכנה לקרבן הנעשה למחרת ביום. וכן אמרו "יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור? תלמוד לומר: מהחל חמשה בקמה תחל לספור" (מנחות טו). מבואר שהספירה מתייחסת לקצירת העומר.

והנה הקצירה עצמה אינה מעכבת כמו שאמרו במשנה "מצות העומר לבא מן הקמה, לא מצא - יביא מן העמרים (ממה שנקצר קודם הפסח). מצותו לבא מן הלח, לא מצא - יביא יבש. מצותו לקצור בלילה, נקצר ביום - כשר. ודוחה את השבת" (מנחות עא). וכן פסק הרמב"ם (תמידין ז, טו) שבדיעבד מביא מן העומרים. ומכ"מ פסק ג"כ שיקצור העומר דוחה שבת: "מצותו לקצור בלילה בין בחול בין בשבת" (שם ו). והקשה הלח"מ הרי אמרו מפורש בסוגיית הגמ', שלמ"ד שנקצר שלא כמצותו כשר, הרי קצירת העומר אינה דוחה שבת, שהרי זה כמכשירין שאפשר לעשותו מערב שבת שאינו דוחין שבת (מנחות עב). ונשאר בצ"ע.

והחכם צבי (תשובה קסו) תירץ שאין לסמוך על סוגיא זו, שפירשה את המשנה "ודוחה את השבת" על העומר עצמו ולא על קציר העומר: "ואינו אלא לנו אלא ככל הנך סתמי משנתנו [שאפשר להביא מן העומרים וגם הקציר דוחה שבת], ויהיו כל דברי חכמים קיימים, ואף דנקצר ביום כשר מ"מ עיקר מצותו בלילה, וכחיהי דפסחים סח: דאר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים וכו' ואף על גב דהתם כבר דחתה שחיתה את השבת [ולכן גם הקטרת אברי התמיד דוחין שבת], מכל מקום האכיל כל עיקר מצותו לכתחילה הוא בליל שבת שהוא זמנו, ולכן בדין הוא שתדחה שבת אף אם נקצר ביום כשר".

והנה קצירת העומר אינה מצוה לעצמה אלא היא חלק מדיני הקרבנות, וגם איסור הקצירה קודם העומר אינו נמנה כלאו, אלא הוא מדיני קרבן העומר, שצריך להיות "ראשית קצירכם", או "מהחל חמשה בקמה", ולכן כל מי שקוצר קודם גורע בקרבן העומר. ואינו כאיסור אכילת תבואה קודם הקצרת עומר שהוא מנהג בשלשה לאוין (קפט-קצא), שאינו מצד השלמת קרבן העומר, אלא הוא איסור על הגברא שלא לאכיל קודם זמן זה, ולכן הוא שלשה לאוין: לחם קלי וכרמל, אף שמדובר באותה התבואה, אין התבואה עצמה נאסרת, אלא האיסור על הגברא שלא לעשות מעשה אכילה, וכל גזרת אכילה הכתובה בפסוק "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה" (ויקרא כג, יד) נמנית כלאו בפ"ע.

ובאיסור קצירת העומר נעשה דבר מיוחד שאין כמותו בקרבנות ציבור, שכל הציבור שותף להקברה בכל שהוא נמנע מלקצור תבואה חדשה, למרות הקושי הגדול אם נגמרה התבואה משנה שעברה. הרי הציבור מחכה ואינו קוצר שום סוג של תבואה, כדי שלקרבן העומר יהיה שם של "ראשית קצירכם". וכל אילו נעצרת וממתינה להקברת חלקי ה'.

וישן לבאר בכך את גודל כוח קרבן העומר, שאמרו במדרש (ויקרא"ר כח), "רבי יוחנן אומר 'לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שעי' מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, הה"ד (בראשית יז) ונתתי לך ולזרעך אחריו על מנת ואתה את בריתי תשמור ואיזה זה מצות העומר".

ועי"ש שבזכות מצות העומר ניצח ישראל בכמה מלחמות באופן ניסי, השופט גדעון בשלש מאות איש ניצח את המצרים שניו יום עם רב כחול (שופטים פ"א). וחזקיהו ניצל מלחמת ישראל שכל החיל העצום שלו מתו בליל קצירת העומר. וכן ניצלו בימי המן בזכות שעסקו במצות העומר, על דרך שלמה פרים שפתינו. וצ"ב במה מתייחדת הקרבה זו משאר קרבנות ציבור.

וכן קשה הפסוק שהביא המדרש שאברהם קיבל את הבחנת ארץ ישראל, על מנת ואתה את בריתי תשמור - במצות העומר. במה נקרא העומר ברית. אלא שהברית מחייבת את השנים להיות קשורים ביסוד חייהם. ומכיון שכל חיי האדם תלויים בלחם. וכאן ניתנה מצוה הקושרת את מאכלו של האדם עם ההקרה לה', באופן שהאדם אינו יכול לקצור תבואה ואסור לו לאכול, שיקריב את חלק ה' מאותה התבואה. והרי זה בטיש של הברית בין ישראל לבורא בעצם החיים, ובאופן השימוש בארץ ניצח את מספקת מונו לאדם רק יחד עם הקרבת ה'. ולכן היא בזכותה ניתנה הארץ, ובזכותה מתקיימים ישראל, בנס פורים ובשאר הניסים. [ויבאר בזה שלצורך מצוה מותר לקצור (מנחות עא). שכל ההקדה שאדם לא יקח לעצמו לפני שמקריב לה'].

ויבאר המשנה (כלים או), "עשר קדושת הן ארץ ישראל מקדושת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאים מן מכל הארצות". ויש לשאל מדוע קדושת ארץ ישראל היא רק בעומר, הרי תרומות ומעשרות גם הם רק מהארץ. אלא שכל הקדושות הללו הן סביב המקדש, והדבר המשייך את כל ארץ ישראל למקדש היא מצות העומר ושתי הלחם. שכל עניני ביכורים נענים שהראשית של השימוש בתבואת הארץ יהיה בקרבן במקדש. [עומר לאכילה, שתי הלחם למנחות, וביכורים לאכילה שאר פירות], וזה מוכיח שכל הארץ קשורה לקדושת המקדש, אבל שאר תרומות ומעשרות אינן מוכוח קדושת המקדש, אלא שהם חובת הארץ.

הלכות צליית קרבן פסח

הגאון רבי יצחק מאיר הכהן פרל שליט"א - אשדוד • ע"פ הקונטרס המועשי 'דיני קרבן פסח' • שיעורים מפורטים יימסרו אי"ה לקראת החג בשלוחה 4

א. צולין את הפסח, ואם צלאו עד שחרח, לא קיים בו מצות אכילה, אלא אם כן עדיין ראוי מעט לאכילה. ואם לא נצלה כל צרכו ועדיין אינו ראוי לאכילה, אסור לאכול, ואם אכלו, לוקח עליו משום 'אל תאכלו ממנו נא'.

ב. אין צולין את הפסח אלא כנגד האש, ואם מפסיקה מתכת בין הבשר לבין האש, פסול. ואם הוא כלי מנוקב שהאש נעוברת דרכו, מותר. ומ"מ לא יניח את הבשר על גבי חלקי הפסח, אלא כנגדם, וכל בשר הנוגע בברזל פסול, ויש מתיירין.

ג. אין צולין בשפוד של מתכת, לפי שהשפוד מתחמם מכה האש, ועי"ן כן ניצלה הבשר מחומו של השפוד ולא מחמת האש. וכן אין צולין בשפוד של כל עץ, לפי שדרך העצים להוציא לחות מחמת חום הצליה, ועי"ן כן נחשב כמבוטל. אלא צולין בשפוד של עץ רימון שאינו מוציא לחות, או בשפוד של פלסטיק שאינו ויכו"ב.

ד. צריך לצלות את כל הקרבן כאחד, וראשו מחובר אליו. וכך נעשית הצליה, תוחב את השפוד דרך פיו עד שיצא מנקב אחוריו, ותולה את מעיו ורגליו במחוץ. ולאחר מכן תולתו בתנור כשפיו כלפי מטה.

ה. מותר להותכו בכמה מקומות כדי למהר בכך את צלייתו, ובלבד שלא יבדיל לגמרי. ואם הבדילה זה מזה כשר, ובלבד שלא יחסר אבר שלם שלא צלאו עמו בתנור אחד. וי"א דלכתחילה אסור לחותכו כדלי, ואם הותכו כשר, ובלבד שלא יבדיל אבר שלם מהגוף, ואם הבדיל פסול.

ו. תנור שממלי ומיקורגל פסולים לצליה, תנור רותח ואין בו ממש אש [כגון שבתיחלה היה בו אש וגרפו ממנו את הגחלים פסול].

ז. צריך לתלות את הפסח באויר התנור, ואם נגע בדופן התנור, צריך לקלפו את מקום הנגיעה, מפני שמקום זה צלוי מחמת חום הדופן ולא מחמת האש.

שיר השירים

שירו של שלמה המלך ע"ה בונה המקדש

הגאון רבי אברהם ישעיהו קלופט שליט"א
מתוך שיעור שיימסר אי"ה בשלוחה 3

בשיר השירים רבה (פרשה א) שאין כל העולם כולו כדאי כיום שנתנה בו שיר השירים למה שכל הכתובים קדש וזה קדש קדשים... שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירים... הוא מלקטן הנך יפה רעיתי והן מלקטין אותו הנך יפה דודי אף נעים, עי"ש: דברי חז"ל פלא מה שאמרו כל הכתובים קודש וזה קודש קדשים, אשר בודאי אין כוונתן לומר שקדושת שה"ש יתירה על קדושת כל הכתובים לענין קדושת ספרים (כגון מה שאמרו מגילה (כו א) מניחין ס"ת ע"ג תורה, ותורה ע"ג חומשין, וחומשין ע"ג נ"ד. אבל לא נ"ד ע"ג חומשין, ולא חומשין ע"ג תורה). א"כ יש להבין כוונתם בזה.

ונראה לבאר בס"ד הענין כך, אנו מוצאים בתורה נביאים וכתובים כמה וכמה אופנים בשייכות הקשר בין הקב"ה לכנסת ישראל, יש יחס של מלך ועמו, אדון ועבדיו, אב ובניו, דוד ורעהי, רועה וצאנו, וע"ז חובר הפיוט המפורסם שאנו אומרים בתפילות יוה"כ פ"כ כי אנו עמך ואתה אלהינו, אנו בניך ואתה אבינו וכו', שמנה שם הפייטן י"ב אופנים, (והוסיף עליהם ד' אופנים ואכה"מ), כל אחד מאופנים הללו צריך לבאר ענינו ותכליתו בתקון.

אמנם בכללות הענין יש שני מיני יחס בין הקב"ה לכנסת ישראל, והם האבה ויראה. הדרגה הנמוכה היא היחס של יראה, בה מתראה הקב"ה מעלינו כמלך לעמו אדון לעבדיו שגורר עליו גזירות, כמו שאמרו במכילתא (בחדש פשה ו) 'אמר הקב"ה כשיקבלו מלכותי אגזור עליכם גזירות'. המלך אינו שואל את נתניו האם רוצים לקבל הגזירות, גזירות כשמן שגורר עליהם, ואינו צריך הסכמתן ומעניש לעוברים עליהם בכל גווני, וכל מהותם של גזירות מלך שהם בכפייה גזירת מלך אין לך רשות להרהר אחריה, ודו"ק.

אמנם היחס הקודם במעלה הוא יחס של אהבה, והשייכות הזו היא של רצון וקשר בין שני הצדדים המתרצים לדבר אחד, והוא ענין הברית שכרת הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב ועם ישראל כמה פעמים. ברית ענינה התרצות שני צדדים שכל אחד נצרך לחבירו, ובתורה אנו מוצאים בדרך כלל היחס המדובר הוא של ברית וקשר והתרצות שני הצדדים. וזה בעת מתן תורה שהקב"ה מציע כביכול את התורה לישראל ומתרצים ואומרים נעשה ונשמע, והקב"ה כורת עימם ברית, וכן כמה וכמה פעמים באו בברית וקיבלו על עצמם התורה והמצוות, זאת אומרת שהקב"ה רוצה שצורת הקשר תהיה של אהבה והתרצות, (ויש להאריך שיעיקר הקשר בין הקב"ה לישראל הוא אהבה, והיראה היא רק בגדר סייג שלא יעוות ואכה"מ).

במתן תורה גופא היה עוד הבחנה של יראה של כפיה, היינו אחרי שהיה התרצות והסכמה, בא השלב של כפיה, כפה עליהם הר כגיגית, וזה כנגד היחס של יראה, בגדר מלך שגורר גזירות, והמשמעות בזה אף שהקב"ה חפץ שיעבדוהו בדרך של אהבה, וזה הנרצה לפניו, אמנם קיימת בחינה של 'בחימה שפוכה אמלוק עליכם', היינו גם בשעה שרוצים כביכול לנתק הברית ולבטלה כמו שאמרו (יחזקאל כ לב) נהיה כגויים כמשפחות האדמה, לא מתבלת הכפיה, (עי' רמב"ן שבת פח ע"א בסוגיא דהדר קבלוה בימי אחרשוש ודו"ק היטב). שתי בחינות הללו נתבארו יפה בדברי המגיד משנה סוף הלכות לולב, ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצוות מצד שרן חורה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויחבר באמת מצד שהוא אמת ויקל בעיניו טרחן ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו עי"ש.

והנוגע לדברים שפתחנו בהם, הנה כללות אופני היחס נחלקים לשני ענינים הנ"ל, יש מיני יחס שהם נכללים בגדר אהבה, ויש מיני יחס שהם נכללים בגדר יראה, ויש מיני יחס שהם מיוזג של אהבה ויראה, האופן היותר מבטא את ענין היראה הוא מלך או אדון ועבדיו, והאופן היותר מבטא את ענין האהבה הוא דוד ורעהי, והאופן היותר מבטא את המיוזג הוא אב ובניו, שם מצוינו ענין כבוד וענין חורה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן ב"ע. כמובן יש בזה עומק לפנים מעומק ואכה"מ.

ספר שיר השירים הוא היותר מבטא את השייכות בין הקב"ה לכנסת ישראל ביחס של אהבה חיבה והתרצות, בספר זה נמשלו הקב"ה וכנסת ישראל לדוד ורעהי, בו הם נצרכים זה לזה כגוף אחד, מקלסים זה לזה, חוששין זה לזה, נכספים זה לזה, ושאר מיני געגוע וכיסופים והשתבחות זה בזה, כל אלו נפרטו בשיר השירים, לפרטי פרטים ע"ס הפרצופים והקומות השלימות, בכמה מיני חיבור.

ובכל הפסוקים ומדרשי חז"ל מודגש הענין הזה ששני הצדדים שוים כביכול, והוא ענין אני לדודי ודודי לי (שיר השירים ג), דודי לי ואני לו (שיר השירים ב טז), והקורא את הספר יראה שזה עיקר ענינו לבאר ההשתוות בין שני הצדדים. ובפסיקתא רבתי (החדוש) רבי ינאי אומר תמתי תאומתי, לא אני גדול הימנה ולא היא גדולה ממני, רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי מה התאומים הללו חש לאחד מהם את ראשו חבירו מרגיש כך אמר הקב"ה עמו אנכי בצרה, (עי' ספר העיקרים מאמר ד' פמ"ה), והוא הנזכר בתורה (דברים כו ז) בדרך רמז בפסוק את ה' האמת היום וה' האמירך היום, שהקב"ה משתבח בשבחייהו ודישראל והם משתבחים בו, (עי' ברכות ו א).

הענין ששיר השירים נאמר דייקא ע"י שלמה המלך ע"ה בונה המקדש, משום שכל המציאות של ירושלים והמקדש, הוא היותר מבטא את הקשר והשייכות הזו, של ושכנתי בתוכם, לפני ה' אלהיכם, משום שישם של דוד ורעהי, מחייב מציאות של בית של מדור, והוא מחייב הבעל לאשתו, ששוכנים בו יחד, הביאני המלך חדריו, ועשו לי מקדש משכני אחריו נרועה (שיר השירים רבה א) ערשנו רעננה וז' ביהמ"ק (שם). ופרט קודש הקדשים מבטא את ענין דוד ורעהי, כרובים מעוררי זה בזה (וימא דנ ב), והוא חדר המיטות (מלכים ב, יא ב), בין שדי יליו (שיר השירים א יג) בין שני בדי הארון (וימא שם).

ח. מותר לסוכו ולתבלו בכל דבר קודם צלייתו, חוץ במבנים.

ט. נאסר שצלה בו את הפסח, צריך להגעילו ברותחין, ואם לא הגעילו קודם החג קודם שנעשה נותר, ונאסר ושיכרנו [לפי שעתה צריך ליבון]. והתנור הוא מחרס, יש להחמיר ולשבורו אחר החג. ואם הוא ממחממין, טעון מריקה ושיטפה לחומרא.

י. נראה דמותר לחמם מעט את הפסח בתנור אפיה או ע"ג פלטה, מאחר שכבר נצלה כל צרכו. אמנם לא ישים עליו רוטב וכדו'. ומ"מ אם לא נצלה כל צרכו, נראה דיש לאסור בכל גוונא.